

Karina Kašparcová: Přes okraj

Okolím hvízdá vítr a vzduch jako by byl nabitý statickou elektřinou. Snažím se počítat vteřiny, možná tepy vlastního srdce a křečovitě svírám zábradlí, což se jeví absurdní vzhledem k tomu, co chci udělat. Snažím se přesvědčit sama sebe, že to, co cítím, není strach, doufám, že je to jenom bolest, která mě dohnala až sem. Nevěděla jsem, že to bude tak těžké, myslela jsem si, že ucítím jenom ledové odhodlání, ale není to tak. Vítr se prohání v korunách stromů a vháni mi vlasy do tváří a suší moje slzy. Všichni, na nichž mi kdy záleželo, jsou mrtví. Všichni, kterým kdy záleželo na mně, už mi to nikdy neřeknou. Zůstala jsem sama. Snažila jsem se být silná, bojovala jsem proti té bolesti, ale zjistila jsem, že na to sama nestačím. Zalykám se bolestí a marností a cítím, že se blíží konec.

Podívám se na hodinky. Ano, můj konec se blíží s jistotou jízdního řádu. Vlak tu bude každou vteřinu. Přehodím nohu přes zábradlí mostu, pod nímž vede železniční trať. Byla jsem u mnoha konců. Viděla jsem nacisty zastřelit mého otce, umírat nemocné, bombardovat města i týrat děti. Tyto konce byly nedobrovolné, náhlé, nečekané, dlouhé i smutné. Tito lidé si nemohli zvolit, kdy zemřou. Jejich životy ukončily svým rozhodnutím osoby či režimy, jež na to neměly nejmenší právo. Život a celá lidská existence jsou tak pomíjivé. Myslela jsem si, že budu cítit vděčnost, když budu mít možnost zvolit si svůj konec sama. Sama si ho přivodit. Místo toho mám ale pocit, že se dopouštím zrady.

Už z dálky slyším lokomotivu. Za zátočinou proříznou tmu dvě světla. Počítám vteřiny do svého skoku. *Deset vteřin...* Už jen chvilka a ulevím té nesnesitelné bolesti. *Osm vteřin...* Zvláštní, jak teď intenzivně cítím vůně babího léta. *Pět vteřin...* Slyším svůj vlastní dech. Je nepřírozeně mělký a rychlý. *Tři vteřiny...* Cítím, jak mi po tvářích tečou slzy. *Vteřina...* Slyším své srdce. Duní celou krajinou, nebo mi možná tepe v uších. *Ted'!*...

Podvečer protne výkřik. Ozve se hysterický jekot, který se ozývá z mých úst. Takže jsem to udělala. Vážně se zabiju. Tohle bude bolet, uvědomím si. Panika. Zachvátí mě šílená panika. Čekám náraz, který s jistotou nepřeziju. Slyším skřípění brzd a lomoz. Najednou je ticho. A černo. Už neletím vzduchem. Otevřu oči. Ležím a vlasy mám rozprostřené kolem hlavy. Tak takové to je být mrtvá. Je zde ticho a pode mnou je černo. Vypadá to jako popel. Náhle mi to došlo. Dopadla jsem tam, kde kdysi bylo srdce. Moje srdce. To místo, kdysi bující životem a radostí a tepající energií, teď připomíná černou poušť. Je spálené na troud. Zničené žalem.

Hrobové ticho protne pláč. Otočím se. Předě mnou se jakoby z mlžného oparu zjeví obraz. Malá místnost, v jejímž rohu je postel. Vidím v ní matku, která k sobě vine křičící dítě.

Matku, kterou jsem svou matkou nikdy nemohla nazvat, matku, kterou jsem nikdy nepoznala. *Je to rok 1924.* Rok, kdy jsem se narodila. Najednou obraz nabude na agresivitu. Do místnosti vtrhne muž.

„Dej sem to dítě!“

Matka se choulí ke stěně a tiskne si dítě k srdci, v očích se jí objeví rozhodný výraz. Nepatrně zavrtí hlavou. Myslí se mi mihne pochopení. Můj otec byl důležitý člověk a já jeho nemanželské dítě. Připomínka jeho pochybení, jeho selhání a neřesti s obyčejnou služkou. Muž vypadá rozlíceně.

„Dej mi to dítě, jinak uvidíš!“

Žena vzdoruje. Otec si odepne kožený pásek. *Padne první rána.*

Matka chrání dítě vlastním tělem. *Druhá rána.*

„Ne, nedám ti své dítě, už jsi mi ublížil dost, ne!“ Matka úpí a z nosu jí teče krev. Přes clonu slz nic nevidím. Vždy jsem si myslela, že o mě má biologická matka neměla zájem, teď vidím, že to bylo jinak. *Třetí rána.* Tentokrát ji uhodil pěstí. Jekot umkl. Vytáhne dítě zpod jejího ochablého těla a odejde. Matčino úpění mi zní v uších dlouho poté, co někdo odtáhne její bezvládné tělo. Už to nemůžu vydržet.

Odvrátím se a periferním zrakem zahlédnu pohyb. Otočím se. Zahlédnu dvě malé holčičky. Tentokrát je obraz jasný a zřetelný. *Rok 1929.* Jsem to já a má nevlastní sestra Ada. Je mi kolem pěti let a Adě o něco méně. Honíme se po louce zalité slunečním svitem, vzduch voní létem a já cítím vlhý větřík. Vzduchem zvoní smích. Ještě teď cítím radost z toho letního dne před šestnácti lety. Ačkoli mám stále v očích slzy, musím se usmát. Dýchá se mi snáze. Chtěla bych se tam vrátit, chtěla bych znovu zažít ten den, kdy všechno bylo tak jednoduché, tak krásné. Byly jsme spolu a byly jsme šťastné, ale to už je pryč. Zavřu oči. Nemůžu snášet pohled na své dřívější štěstí. Když oči otevřu, zaplaví mé smysly záře světla a vůně koření.

Z oparu se formuje další obraz. V místnosti přede mnou je celá má rodina. *Je to rok 1933.* Měsíc prosinec a mé devítileté já slaví s rodinou Chanuku. Svátek světla. Židovskou obdobu křesťanských Vánoc. Maminka zapaluje sedmé světlo a pronáší tichou modlitbu. Vidím, jak se neustále vrtím na židli a nedočkavě vyčkávám, až konečně začneme jíst bramborové placky. Maminka s úsměvem dopoví: „...miluj bližního svého jako sebe samého.“ Kéž by se tím řídilo více lidí! Ušetřilo by se tolik životů, krve i slz. Obraz se rozplyne a s ním i hřejivý pocit kolem žaludku.

Otočím se a udělám pár kroků doleva. Moje kroky mi duní v uších a rezonují v hlavě. Nezastavím se, ani když zahlédnu vzpomínku ze dne, kdy mi bylo dvanáct. Ten den jsem se

dozvěděla, že jsem nalezenec a moji rodiče nejsou ti praví. Když mi to otec řekl, utekla jsem na seník a plakala jsem, dokud jsem neusnula. Dalšího rána jsem dospěla k závěru, že je jedno, jestli jsou to moji biologičtí rodiče. Hlavně, že mě mají rádi a já nejsem sama. Od toho dne jsem si zřetelněji všímala rozdílu mezi mnou a mou sestrou Adou. Já měla blondřaté vlasy a modré oči, ona byla tmavovláska s tmavýma očima.

Náhle uslyším křik a střelbu. Víím, co to je za okamžik. Bylo to pár měsíců poté, co si otec začal dělat starosti kvůli politice. Byla to doba, kdy se otec s maminkou zavírali sami a vedli tiché, vážné hovory a my stejně tušily, že se děje něco hrozného. Maminka už nesměla chodit nakupovat, kdy se jí zachtělo, a já s Adou jsme nesměly do knihovny. Pár týdnů poté jsme si na oblečení začali přišívát žlutou hvězdu. Bylo na ní napsáno Jude. Žid. Ze začátku se nám s Adou líbila. Byla hezká, taková noblesní, pak jsme ale pochopily, že kvůli ní se už nesmíme bavit s dětmi ze sousedství a chodit do biografu.

Několik měsíců poté nastal ten den, který se mi vryl do paměti. Otočím se a čelím té vzpomínce, vidím, jak matku a otce vleče gestapo. Mého otce nařkli ze sabotáže. V té době jsem ani nevěděla, co to znamená. Teď to vidím znovu, jak na něj křičí a on se brání, vzdoruje. Vzdoruje tak moc, že to udělali hned. Jediná kulka, jediný výstřel ukončil život mého otce. Ukončil život člověka, na kterém mi záleželo, život nejlaskavějšího člověka, kterého jsem kdy poznala. Slzy mi tečou po tvářích, přesto se dívám dál. Má matka pláče a my s Adou se k sobě choulíme. Máme jen jednu druhou. Toho dne jsem předčasně dospěla a začala osamělá kapitola mého života. Dívám se, jak odvádějí maminku a Adu neznámo kam. A já na ně jako smyslů zbavená křičím, že jsem taky Židovka. Ale oni vědí, že nejsem. Poznají to. Jsem Němka.

Najednou mé smysly zahltí až moc vjemů. Dosud se objevoval jenom jeden vjem, ale teď jsou vzpomínky všude kolem mne. Útočí na mě ze všech stran. Ohlédnu se a vidím toho muže, s nímž se pojí moje noční můry. Je to otec rodiny, do níž mě poslali na převýchovu. V rodině vysoce postaveného Němce jsem se cítila špatně už od okamžiku svého příjezdu. Odvrátím se a vidím sama sebe na jedné z nekonečných hodin v Hitlerjugend. Další vzpomínka rychle střídá první. Na tohle taky nikdy nezapomenu. Když mě poprvé nutili spolupracovat s nacisty a donášet na místní, odmítla jsem. Ten muž mi vrazil facku a řekl mi, že jestli to neudělám, tak moje matka a Ada nepřežijí. Měla jsem jenom jeho slovo, že je nechají žít, nikdy jsem je neviděla. Nevěděla jsem, že tehdy už nejspíš byly po smrti. Cítím tu bolest, svou vinu, když jsem poprvé podávala hlášení. Dodnes nevím, kolik lidí kvůli mně zemřelo.

Další vzpomínka není tak bolestná. Mluví se mnou mladý muž a já mu podávám šifrovanou zprávu. Je to britský voják, se kterým jsem se záhy seznámila. A tak jsem se stala dvojitým agentem. Dívám se na sebe, ta dívka je pořád dítětem, ale oči má strašlivě staré, plné vážnosti a syrovosti. Popojdu pár kroků a vidím skupinku dětí, ne o moc mladších, než jsem v té době byla já.

„Tiše, ano?“ pronese můj obraz. Pomáhám právě dostat děti přes hranice. Dovedla jsem je do úkrytu a pak je převzal Mike, ten britský voják, a jeho skupina. Byli nesmírně stateční. Převezli spoustu židovských dětí do Británie. Přála jsem si, aby mezi nimi byla i Ada. Byla to doba, kdy jsem se necítila tak sama, protože jsem měla cíl. Něco, pro co žít. Pro ty děti, kterým jsem pomáhala přežít, pro lepší svět. Svět, ve kterém lidé, a hlavně děti tolik netrpí. Případala jsem si užitečná. Uvědomila jsem si, že když se spojíme, můžeme něco dokázat.

Koutkem oka se zahlédnu, jak s Mikem utíkám do Británie. Vědomí toho, že se všechno musí podařit na první pokus, jinak nás čeká smrt, mě ochromí. Tehdy mě zachránil, bylo to totiž krátce před tím, než se o mé zradě dozvěděli nacisté, těsně před koncem války. Šumem těchto zvuků, střelbou, bombardováním a pláčem pronikne jásot. Ohluší mě. Slyším jen ten jásot. Vnímám jen to a to, co to znamená. Prudce se otočím. *Květen 1945*. Německo kapitulovalo. To byla jediná zpráva, která se toho dne tiskla v novinách, a mluvilo se o tom ve všech rozhlasových relacích. Zaplaví mě vlna úlevy. Přece jen jsem přežila. V mých očích se zračí směsice pocitů, které ani nedokážu pojmenovat. Procházím troskami města a překračuji sutiny. Můj úkol skončil. Dívám se na tu dívku, kterou jsem byla, a připadá mi to tak dávno. Tehdy jsem netušila, že i když přešlo utrpení a strach z války, osamělost přetrvá. Své příbuzné jsem už nikdy nenašla.

Mou pozornost přitáhne další vzpomínka. Pasivně sleduji svou minulost. Sedím na smluveném místě, bílé lavičce zastrčené v rohu londýnského parku. Čekám a nervózně okopávám špičku boty. Mine domluvená hodina a pak další, pomalu padá tma. Já se nerozhodně zvedám a ještě se naposledy rozhlížím. Mike nepřišel. Nepřišel ani další den. Ani za dva, ani za týden. Mike se nevrátil z poslední tajné operace. Jeho vedení ho prohlásilo za pohřešovaného. Bylo to pár týdnů před vítězstvím a já přišla o posledního blízkého člověka. O muže, kterého jsem milovala. Toho dne se v mém srdci zase rozhostila prázdnota. Pevně zavřu oči, už se na ty vzpomínky nemůžu dívat. Když mi zabili rodinu, žila jsem dál, bylo pro co. Pro životy druhých, pro budoucnost, pro vítězství. Po Mikově zmizení jsem byla zase sama. Válka skončila a nikdo už mě nepotřeboval. A já se musela poprat s výčitkami svědomí, když jsem se každou noc probouzela zpocená z noční můry. Začala jsem bloumat

životem a pak jsem se dostala až sem. Chtěla jsem se zabít. Absurdní, po tom všem, co jsem přežila.

Z ničeho nic uslyším hlasy. Otevřu oči. Jsou tam. Všichni. Vidím Adiny oči, mamčin úsměv, tatínka silného a zdravého. Lidi, které jsem zabila tím, že jsem je udala. Všichni na mě křičí, pokřikují, mluví, šeptají, ale nejde z toho hrůza. Slyším maminku: „Milujeme tě, holčičko, ať už se rozhodneš jakkoliv.“ Nechápu její slova. Tatínek se usměje: „Nikdy nejsi úplně sama, beruško.“

Slyším další hlasy a vidím obrazy a vize. Jsou to spíš barevné šmouhy, jak se rychle střídají.

„To se opravdu chceš připravit o nejhezčí část svého života?“

„Chceš se připravit o možnost poznat tolik lidí, na kterých by ti mohlo záležet? Kterým by mohlo záležet na *tobě*?“ doráží na mě hlasy.

Najednou se barevná šmouha ustálí a já mám vizi. Vidím Mika sedět na naší lavičce, v ruce žmoulá hromádku dopisů, co jsem mu napsala. Nemůžu si vzpomenout, kdy se to stalo. *Současnost*. Tohle je současnost, dojde mi. Lapám po dechu. Vize se rozplyne, náhle vidím sama sebe s jednou nohou přes zábradlí mostu. Uslyším lomoz vlaku.

„Nastal čas se rozhodnout,“ konstatuje tichý hlas.

Pozoruji sama sebe, jak se připravuji ke skoku. *Deset vteřin...* Stojím vně mostu a vlasy mi vlají. *Osm vteřin...* Vidím světla vlaku. *Šest vteřin...* Slyším vítr prohánějící se v korunách stromů. *Čtyři vteřiny...* Cítím elektrinu ve vzduchu. *Vteřina...* Zapomenu dýchat. *Ted!* „Neskákej!“ zakřičím sama na sebe. Zatočí se mi hlava. Cítím vítr, jak mi vhání vlasy do tváře. Zase stojím na mostě. Sevřu pevněji zábradlí a v dálce slyším zahoukání vlaku. Otevřu oči a nadechnu se čerstvého večerního vzduchu. Otočím se. Na druhé straně mostu vidím jen červená zadní světla vlaku. Tentokrát jsem se rozhodla správně.